

Generalni Direktor Autoriteta Civilnog Vazduhoplovstva Kosova,

Na osnovu Člana 79 Zakona br. 03/L-51 o civilnom vazduhoplovstvu ("Službeni list Republike Kosovo" br. 28, godina III, datum 4 jun 2008) i Člana 7 Uredbe br. 3/2011 o kalibriranju aeronautičkih instalacija iz vazduha,

U cilju usklađivanja zakonodavstva sa ICAO Aneksima 4, 11, 14 i 15, ICAO Doc. 8168, PS/611 Vazduhoplovne operacije, Doc. 9881 Uputstvo o Elektronskim Informacijama o Terenu, Preprekama i Aerodromskog Mapiranja, Doc. 9905 Potrebne performanse za Navigaciju, Obavezno Ovlašćenje (RNP AR) Priručnik za izradu procedura, Doc. 9906 Priručnik o Garanciji Kvaliteta za Izradu Procedure Letenja, Doc. 9859 Priručnik Sistema upravljanja sigurnošću, Doc. 9274 - AN/904 Priručnik o Korišćenju Modela za Rizik Sudara (CRM) za ILS Operacije, Doc. 9368 - AN/911 Priručnik za Izradu Procedure za Letenje Instrumentima, Doc. 9674 - AN/946 Priručnik za Svetski Geodetski Sistem (WGS-84),

Izdaje sledeću:

UREDBU br. 10/2011
O ODOBRENJU PROCEDURA LETOVA UKLJUČUJUĆI SID I STAR

Član 1
Delokrug primene

Ova Uredba vredi za sve subjekte uključene u izradi Procedura leta a za koje je potrebno usvajanje od strane Autoriteta Civilnog Vazduhoplovstva Republike Kosovo. Važi za autoritete koje su odgovorne za sprovođenje analize procedura za instrumentalni let kao i inicirajuće organizacije.

Član 2
Definicije

ACV- znači Autoritet Civilnog Vazduhoplovstva Republike Kosovo;

Korisnik vazdušnog prostora - znači bilo koji civilni ili vojni vazduhoplov koji deluje u vazdušnom prostoru Republike Kosovo ili druge stranke koje trebaju vazdušni prostor;

Pružalac Usluga Vazdušne Navigacije Republike Kosovo (PUVN) – znači bilo koje javno ili privatno lice koje pruža usluge vazdušne navigacije za opšti vazdušni saobraćaj. U svrhu ove Uredbe, Pružalac Usluga Vazdušne Navigacije u Republici Kosovo (PUVN) znači PUVN Međunarodni Aerodrom Priština “Adem Jashari” a.d., ili nasledni subjekat istog;

Usluge Vazdušne Navigacije – znači usluge vazdušnog saobraćaja; usluge komunikacije, navigacije i prismothe; meteorološke usluge za vazdušnu navigaciju; i usluge vazduhoplovnih informacija;

OAI – znači Objava Aeronautičkih Informacija;

PL Procedure leta – znači detalji informacije o proceduri polaska i dolaska koristeći PANS-OPS instrumente koji su korisne komandnom pilotu i za vršenje instrumentalne procedure dolaska i odlaska;

IFR (Instrument Flight Rules) – znači Pravila leta instrumentima;

PANS-OPS – znači Procedure za Usluge Vazdušne Navigacije – Operacije Vazduhoplova (Procedures for Air Navigation Services - Aircraft Operations), koje se koriste za dizajn Standardnog Pristupa/Dolaska Instrumentima (STAR) i Standarda;

STAR – znači Standardni Pristup/Dolazak Instrumentima;

SID – znači Standardne procedure odlaska instrumentima (Standard Instrument Departure);

VFR- znači Pravila Vizuelnog Leta (Visual Flight Rules);

Kontrolisani vazdušni prostor – znači vazdušni prostor definisanih dimenzija unutar kojeg se pružaju usluge kontrola vazdušnog saobraćaja u skladu sa klasifikacijom vazdušnog prostora.

Nekontrolisani vazdušni prostor – znači vazdušni prostor u kojem se usluge kontrole vazdušnog saobraćaja ne smatraju potrebnim ili ne mogu se pružiti iz praktičnih razloga.

Član 3

Primena u odnosu na PUVN

3.1 Ova Uredba osigurava da dizajn PL ispunjuje bezbednosne propise i kvalitet usluga korisnika vazdušnog prostora.

3.2 PUVN poštuje propise identifikovane u ovom postupku tokom razvoja i dizajna procedure leta VFR i IFR.

3.3 PL moraju se razviti u skladu sa PANS-OPS i drugim propisima i prihvatiti se od strane ACV. Proces overe utvrđuje se pre konačnog prihvatanja što podrazumeva kontrolu kvaliteta i metodu garancije kvaliteta.

Član 4

Propisi za nove ili ažurirane procedure leta

4.1 Nova PL

4.1.1 U slučaju kad postoji operaciona potreba za novu PL, korisnici vazdušnog prostora i/ili pružaoci usluga, po potrebi, podnose zahtev Pružaocu Usluga Vazdušne Navigacije Republike Kosovo ("PUVN" ("podnosilac zahteva").

4.1.2 PUVN Republike Kosovo osniva i formira Radnu Grupu (RG) koja će se sastojati od PUVN, korisnika vazdušnog prostora i/ili, po potrebi, operatore aerodroma.

4.1.3 Predsedavajući RG treba da osigura da svaka PL leta bude dizajnirana i potvrđena u skladu sa standardima naznačenim u uvodu ove Uredbe, i podneti istu ACV-u na prihvatanje. Podržeća dokumentacija navedena u Članu 7 treba biti obuhvaćena u PL.

4.1.4 Podnosilac zahteva i/ili Predsedavajući može konsultovati Odeljenje Usluga Vazdušne Navigacije ACV-a unapred ili tokom postupka dizajniranja da bi razjasnili regulativne propise.

4.2 Ažuriranje procedura letova

4.2.1 Svaka procedura leta objavljena u Kosovskoj OAI ažurira se u sledećim slučajevima:

- a) Kad se pojavi značajna promena u okruženju prepreka koja iziskuje izmenu proceduralnih minimalnih visina;
- b) Da poboljša bezbednost ili operativnu efikasnost, identifikovana od zainteresovane strane;
- c) Da izvrši izmene na vazduhoplovnu kategoriju ili karakteristike;
- d) Da izvrši vezivanje rute ili izmenu u organiziranju vazdušnog prostora;
- e) Kad je neophodna zbog izmena u okruženju postrojenja za podršku navigacije;

- f) Da bi se poštovali amandmani primenljivih odredaba ICAO i drugih međunarodnih i nacionalnih standarda i preporučenih praksi;
- g) Kad se pojavi značajna promena fizičkih karakteristika aerodroma kao što su piste;
- h) Kad se pojavi neka druga značajna promena u okviru vazduhoplovnih ili topografskih podataka.

4.2.2 Svaka PL mora se ponovno proceniti najmanje jednom svakih pet godina nakon čega se mogu predložiti izmene, ukoliko su potrebne.

Član 5

Zahtevi za Organizaciju Dizajniranja Procedura - Postupak i zahtevi o kvalifikaciji Dizajnera Procedura

5.1 Dizajn PL mora biti organizovan i upravljen postupak. Ovaj postupak mora biti opisan u odgovarajućem priručniku koji mora biti ažuriran.

5.2 Da bi se osiguralo da PL podnesene ACV-u za usvajanje i objavu u Kosovskoj OAI, ispunjuju potrebne standarde leta garancije kvaliteta, stručnost dizajnera mora obuhvatiti:

- a) Uspešni završetak kursa ICAO o PANS-OPS za relevantne vrste procedura leta; i,
- b) Najmanje pet godina vazduhoplovnog iskustva kao pilot, kontrolor vazdušnog saobraćaja, dizajner procedura pod nadzorom, ili istovetno iskustvo;

Član 6

Organizacija vazdušnog prostora

6.1 Staze instrumentalnog leta obuhvataju se u okviru kontrolisanog vazdušnog prostora, gde postoje.

6.2 U slučaju kada su staze instrumentalnog leta obuhvaćene unutar kontrolisanog vazdušnog prostora koje stoji iznad nekontrolisanog vazdušnog prostora, minimalna proceduralna visina mora biti najmanje 500 stopa (152.4 m) iznad baze kontrolisanog vazdušnog prostora.

6.3 Za svaki predlog za uspostavljanje terminalne staze leta u nekontrolisanom vazdušnom prostoru biće potrebna bezbednosna procena uključujući razmatranje vrste i gustine vazdušnog saobraćaja, analizu rizika i prihvatljivo ublažavanje.

Član 7 Načelo izgradnje procedure leta

Pored prvobitnog razmatranja čišćenja prepreka, dizajn PL slediće načelo bezbednosti, jednostavnosti i biće ekonomska u smislu vremena i vazdušnog prostora.

Član 8 Podržavajuća dokumentacija za prihvatanje ACV-a

Dokumenti priloženi uz proceduru leta, podneti ACV-u na prihvatanje, obuhvataju sledeće:

- a) Nacrt podataka o prepreka uključujući datum poslednjeg kompletnog i ažuriranog merenja (ukoliko postoji);
- b) Podaci o aerodromskim i navigacijskim objektima;
- c) Dijagram svakog segmenta i međupodručja na kojem su prikazane dominantne prepreke;
- d) Proceduralne i minimalne visine za svaki segment;
- e) Priručnik za praćenje (*track guidance*);
- f) Grafikon koji opisuje proceduru;
- g) Tekstualni ili skraćeni opis i prekidači staza, (*path terminators*), ako je primenjivo;
- h) Nadovezani pozicioni podaci, npr. koordinate, nosivost, rastojanja;
- i) Opis metodologije i opcija koje se razmatraju;
- j) Dovoljno detaljni prikaz podataka važnih proračuna i dizajna kako bi se omogućilo prihvatanje predloga;
- k) Druge informacije koje se smatraju bitne za podršku zahteva za odobrenje/usvajanje.

Član 9

Garancija kvaliteta

9.1 Gde god je moguće, računanje i crtanje staza letova i zaštićenih zona vrši se korišćenjem važećeg softvera za dizajniranje procedura.

9.2 Tehnike obrade podataka i transfera, gde god je moguće, moraju biti zasnovane na elektronskim a ne ručnim metodama. Tehnike za izradu pozicionih podataka moraju obezbediti da tačnost, rešenje i integritet takvih podataka je u skladu sa ICAO Dok 9674 AN/946 (Priručnik WGS-84).

Član 10

Izuzeci iz PANS-OPS kriterija

10.1 Svako izuzeće od kriterija PANS-OPS koje važe za izradu PL mora se identifikovati.

10.2 Izuzeci se moraju uzeti u obzir zajedno sa korisnicima vazdušnog prostora pre izdavanja pristanka za objavu.

10.3 Izuzeci iz kriterijuma PANS-OPS prihvataju se samo kad se može pridobiti jasna operativna prednost, bez ugrožavanja bezbednosti, uzevši u obzir lokalno okruženje.

Član 11

Konsultacije sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora

11.1 Podnosilac zahteva konsultuje se sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora, gde god je moguće, pre podnošenja novih procedura leta, naročito kad dizajn ima složenosti.

11.2 Takve konsultacije mogu biti neformalne ali zapis o ishodu dokumentacije obuhvaća se zajedno sa pratećom dokumentacijom. Tokom procesa overe PUVN utvrđuje, da li su potrebne formalne konsultacije sa predstavnicima korisnika vazdušnog prostora.

Član 12

Kontrola iz leta

12.1 Tokom procesa konsultacije između ACV i PUVN i/ili procesa overe, utvrdiće se do koje mere je potrebno vršiti kontrolu iz leta u skladu sa Uredbom br. 3/2011 o kalibriranju aeronautičkih instalacija iz vazduha.

12.2 Tokom kontrole iz leta obavezno je koristiti službene obrasce ACV koji su priloženi ovoj Uredbi, kao u nastavku:

Aneks 1: Obrazac kontrole plovidbenosti instrumentalnom procedurom za Proceduru Odlaska (DP);

Aneks 2: Obrazac kontrole plovidbenosti instrumentalnom procedurom za Proceduru Prilaska Instrumentima (IAP);

Aneks 3: Obrazac kontrole plovidbenosti vizuelnom procedurom za Procedure Odlaska (DP);

Aneks 4: Obrazac kontrole plovidbenosti vizuelnom procedurom za Proceduru Prilaska (AP);

Član 13 Usvajanje

13.1 PUVN podnosi konačni nacrt predloga PL sa svim pratećim dokumentima ACV-u na usvajanje.

13.2 Nacrt predloga PL sadrži izjavu da je PL dizajnirana u skladu sa propisima ICAO PANS-OPS.

13.3 Kad se ispunjuju svi uslovi predviđeni ovom Uredbom, ACV izdaje pismo usvajanja za svaku PL pre objave u OAI Kosova.

Član 14 Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu 10 oktobra 2011.

**Dritan Gjonbalaj
Generalni Direktor**

Aneksi - 1**Kontrola plovibnosti instrumentalne procedure
Procedura polaska (DP)**

Lokacija				ICAO identifikacija	
Ime postupka					
Vrsta Vazduhoplova		Pilot			
Metoda (izaberite jednu)					
Uživo		Simulator		Samo stoni pregled	
Komentari/brige specijalista PANS-ONS					

SAT	UNSAT		Primedbe
		Manevrisanje vazduhoplova	
		Ograničenja visine	
		NAVAID prijem	
		Radni teret pilotske kabine	
		Uklanjanje prepreka	
		Lakoća razumevanja	

Komentari kontrolnog pilota o plovidbenosti

Smatram da je gorenavadena instrumentalna procedura plovidbena shodno ovoj kontrolnoj listi

Potpis		datum
Pisano/kucano ime i čin	Dežurni telefon	Jedinica

Aneks 2

**Kontrola plovidbenosti instrumentalne procedure
Postupak prilaska instrumentima (IAP)**

Lokacija	Datum kontrolnog leta
Ime postupka	Vrsta vazduhoplova

Metoda (odaberite jednu)

☐	Uživo	☐	Simulator	☐	Samo stoni pregled
--------------------------	-------	--------------------------	-----------	--------------------------	--------------------

Segmenti za koje nije izvršen let ili koji nisu ispitani označice se kao "NF" u koloni "Primedbe". Tačke koje su nevažeće označavaju se kao "NA". svaka tačka se mora označiti ili zapisati.

1. Model održavanja fiksiranja početnog prilaska (IAF). Komentari/brige specijalista ili pilota PANS-OPS (nastavite na odvojenom papiru):

Model održavanja	SAT	UNS	Primedbe	Model	SAT	UNSAT	Primedbe
------------------	-----	-----	----------	-------	-----	-------	----------

fiksa početnog prilaska (IAF)		AT		održavanja fiksa početnog prilaska (IAF)			
A. Uvod				D. manevrisanje			
B. Dužina staze				E. ograničenje brzine			
C. NAVAID prijem				F. ATC komunikacije			

2. Fiks od IAF do konačnog pristupa (FAF), komentari/brige PANS-OPS specijaliste i pilota (nastaviti na posebnoj papiru):

Fiks od IAF do konačnog pristupa (FAF)	SAT	UNSA T	Primedbe	Fiks od IAF do konačnog pristupa (FAF)	SAT	UNSA T	Primedbe
A. Planirani kurs/ ARCS/Radiali, itd							
B. Visine							
C. Visine manevrisanje vazduhoplova							

3. FAF do promašene tačke pristupa (MAP), komentari/brige PANS-OPS specijaliste i pilota (nastaviti na posebnoj papiru):

FAF do promašene tačke pristupa (MAP)	SAT	UNSA T	Primedbe
A. Uklanjanje prepreke			
B. Poravnanje kursa konačnog pristupa			
C. Manevrisanje vazduhoplova			
D. Vidna tačka sletanja (VDP)			
E. Lokacija mape			
F. Radni teret pilotske kabine			
G. Vgao sletanja			
H. NAVAID prijem			

I. NAVAID prijem							
J. Minimumi sletanja							
K. ATC komunikacija							
4. Promašeni pristup: komentari PANS-OPS specijaliste i pilota (<i>nastaviti na drugoj strani</i>):							
Promašeni pristup	SAT	UNSAT	Primedbe	Promašen i pristup	SAT	UNSAT	Primedbe
A. Razumljivi				E. radni teret pilotske kabine			
B. manevrisanje vazduhoplova				F. ATC komunikacija			
C. uklanjanje prepreke				G. Ugao penjanja			
D. prijem NAVAID							
5. Zone kruženja, komentari specijaliste i pilota PANS-OPS-a (<i>nastaviti na drugoj strani</i>):							
Zone kruženja				SAT	UNSAT	Primedbe	
A. Manevriranje vazduhoplova							
B. uklanjanje prepreka							
C. Nedostatak optičkih iluzija							
D. ATC komunikacije							
6. Dodatni komentari:							
Smatram da je gore navedeni postupak plovidben i zadovoljavajući:							
Potpis					Datum		
Ispisano/odštampano ime i čin		Dežurni telefon			Jedinica		

Aneks 3

Kontrola plovibnosti vizuelne procedure procedura odlaska (DP)			
Lokacija		ICAO identifikacija	
Ime procedure			
Vrsta vazduhoplova		Pilot	
Metoda (odaberite jednu)			
☐ Uživo	☐ Simulatorom	☐ Samo stono razmatranje	
Komentari/brige PANS-OPS specijaliste			

SAT	UNSAT		Primedbe
		Manevrisanje vazduhoplova	
		Ograničenja visine	
		Stepen penjanja	
		Radni teret pilotske kabine	
		Uklanjanje prepreka	
		Poravnanja polaznog kursa	
		ATC komunikacija	
		Lako razumljiva	
Komentari pilot kontrole plovidbenosti			
Smatram da je gore navedena instrumentalna procedura plovidbena shodno ovoj kontrolnoj listi			
Potpis			Datum
Ispisano/odštampano ime i čin		Dežurni telefon	Jedinica

Aneks 4

Kontrola plovidbenosti vizuelne procedure procedura prilaska (AP)			
Lokacija		ICAO identifikacija	
Ime postupka			
Vrsta vazduhoplova		Pilot	
Metoda (odaberite jednu)			
☐	Uživo	☐	Simulator
☐		☐	Samo stono razmatranje

Komentari/brige PANS-OPS specijaliste

Beleške:

SAT	UNSAT		Primedbe
		Manevrisanje vazduhoplova	
		Ograničenja visine	
		Stepen penjanja	
		Radni teret pilotske kabine	
		Uklanjanje prepreka	
		Poravnanje kursa pristupa	
		ATC komunikacija	
		Lako razumljiva	

Komentari pilota za kontrolu plovidbenosti:

Smatram da je gore navedena instrumentalna procedura plovidbena shodno ovom kontrolnom spisku

Potpis		Datum
Ispisano/iskucano ime i čin	Dežurni telefon	Jedinica